

Azərbaycanda qadınların xəstəliyin ilkin mərhələsində yox, hansısa ciddi simptomlara səbəb olandan sonra həkimə müraciət etməsindən narahatdır. Ginekoloji problemləri olmasa belə, hər bir xanımın mütləq illik ginekoloji müayinədən keçməsini vacib sayır. Müsahibimiz Bakı Medikal Plazada uzman cərrah-ginekoloq kimi fəaliyyət göstərən Nərmin Qəribovadır. Qeyd edək ki, N.Qəribova 2010-2011-ci illərdə Ankarada Atatürk Eitim və Araşdırma Xəstəxanasında Qadın xəstəlikləri və Doğum bölməsində, daha sonra 2011-2015-ci illərdə İstanbulda Marmara Universitetində Qadın xəstəlikləri və Doğum şöbəsində uzmanlıq təhsili alıb.

- Uzun müddət Türkiyədə çalışığınız, Azərbaycan və Türkiyə qadınları arasında müqayisə aparsaq, harada qadınlar ginekoloji baxımdan öz sağlamlıqlarının qeydində da çox qalır?

- Türkiyədə çalışığım müddətdə apardığım müşahidələr neticesində deyə bilməm ki, orada qadınlar ginekoloji baxımdan öz sağlamlıqlarının qeydində da çox qalırlar. Xəstəxana ya müraciət edən xanımlar arasında heç bir şikayəti olmadan sadəcə, illik ginekoloji müayinə üçün gelənlərin sayı az deyildi. Azərbaycanda isə nadir hallarda rast gəlinir ki, heç bir problemi olmayan qadın, sadəcə kontrol müayinə üçün həkimə gelsin. Türkiyədə ailəsində ginekoloji, onkoloji problemi olan qadınlar gelecekdə özlərinin də bu problemlə müzəşşəmək ehtimalının olduğunu nəzərə alaraq mütləq illik müayinədən keçirlər. Bu məsələdə Türkiyədə olan siyortə sisteminin də böyük rolü var. Oradakı xəstələrin əksəriyyəti siyortələr olduğu üçün həkimə müraciət etməkdə hər hansı maddi problemlə qarışlaşmırlar.

- Azərbaycanda qadınlar hansı mərhələdə ginekoloqa müraciət edirlər?

- Bu hal hər kəsə şamil edilməsə də, böyük əksəriyyəti xəstəliyin ilkin mərhələsində deyil, hansısa ciddi simptomlara səbəb olmasından ve özlüyündə xəstəliyin öhdəsindən gələ bilmədikdən sonra həkimə müraciət edirlər.

- Bəs xanımlarımızı ən çox narahat edən problemlər hansılar?

- Bizim xanımlar daha çox uşaqlıq boynunun eroziyası, vaginal infeksiyalar, uşaqlığın mioması, yumurtalıq kistaları, sidik qaćırma kimi problemlərlə ginekoloqa müraciət edirlər.

- Analarımız, nənələrimiz həmişə deyir ki, onların vaxtında qadın hamile olunda hamilelik boyu 1-2 dəfə həkimə gedər, ya getməzdir. Buna baxmayaraq, uşaqlarını normal, problemsiz dünyaya getirərlər. İndi az qala 10 hamilelikdən 7-8-i problemli olur. Bunun səbəbləri nədir?

- Hər 10 qadından 7-8-i problemlə bağlı həkimə müraciət etse də, bəlkə de bunun 2-3-ü həqiqi diaqnozla təqib olunan hamilelər. Son vaxtlar hamilelər arasında yaranmış uşaqlıq tonusundan artma, dölyanı mayenin bulanıqlaşması, qanın laxtalanma sistemində pozğunluq (ətraflı analizlərlə diaqnozu qoymuş problemlər istisna olmaqla - N.Qəribova) kimi təhrif olunmuş, bəzən hamilelikin fizioloji gedisindən normal sayılan halların bəzən patoloji kimi qiymətləndirilənəsi burada böyük rol oynayır. Yəni hamile qadın üçün normal sayılacaq hallar çox vaxt bəzən həkimlər tərəfindən patoloji kimi qeydə alınır. Eyni zamanda, dəyişilmiş etraf mühit, havanın çirkəlməsi, qidanın tərkibində olan dəyişikliklər görə təbii ki, normal hamilelik gedisindən da dəyişikliklər olub. Bundan başqa, müasir tibbi diaqnostika vasitələrinin inkişaf etməsi hamilelikdən olaraq bir çox patologiyaların daha erkən dövrde ortaya çıxarılmışa səbəb olur. Əvvəlki nəsillərdə uşaq ana bətnində öləndə heç bir səbəb aşkarlanmırı, heç üzərinə də düşülmürdü. Yaxud da doğuşdan sonrakı müəyyən dövrde uşaq tələf olurdu və hər hansı diaqnoz qoyma bilmirdi. Amma tibbi diaqnostikanın inkişafının sayəsində bu gün balaca bir problem bəzən vaxtında aşkarlanır. Buna görə də bizdən əvvəlki nəsillərə ele gelir ki, bu problemlər onlarda olmayıb. Əslində qismən de olsa rast gəlinib, sadəcə, o vaxt həmin problemi aşkarlaya biləcək diaqnostika vasitələri olmayıb.

- Hamilələr adətən hansı patoloji hallarla bağlı sizə müraciət edirlər?

- Təhrif olunmuş diaqnoz olaraq tonusun artması, dölyanı mayenin bulanıqlaşması və s. kimi şikayətlər yanaşı, patoloji

olaraq müasir dövrədə ən çox rast gəlinən problemlər dölnün genetik anomaliya halları, yaxud inkişaf qüsurları, təkrarlanan hamilelik düşükləri, erkən doğumla bağlı olan və hamileliyin gedisatı ilə yanaşı gedən xəstəliklərdir. Məsələn, hamileliyə bağlı olan arterial hipertensiya, diabet xəstəliyi kimi problemlər gənəmizdə çox rast gəlinir.

- Tonusa, suyun bulanması kimi hamilelərdə rast gəlinən normal hallara görə həkimlər çox vaxt dərman yazırlar. Hamile qadına çoxlu dərman təyin olunması nə dərəcədə düzgündür?

- Hamilelərimiz arasında əsasız olaraq fizioloji hallar üçün müalicə edilənlər çoxdur. Hamilelik dövründə hər dərman istifadə oluna bilməz. Kategoriyalara riayət edilərək, hamileliyin dövrərinə uyğun dərmanlar təyin edilməlidir. Hamileliyin ilk 3 ayında əsasən fol turşusu, sonrakı merhələdə vitamin preparatı (istifadəsi şərt deyil - N.Qəribova) və ehtiyac olarsa, dəmir preparatı təyin edilir. Hamileliyin gedisatında hər hansı ciddi problem, yanaşı gedən xəstəlik yoxdursa, əlavə hebələr təyin edilməməlidir. Amma təessüflər olsun ki, bizdə buna riayət edilməmir. Fizioloji halı da patoloji hal kimi dəyərləndirib müalicə aparmaq çalışır. Xanımlarımız da psixoloji olaraq ele düşünlər ki, hamilelikdə hər basit problemdə dərman qəbulu olmalıdır. Hamilelik xəstəlik deyil, fizioloji haldır. Amma fizioloji hal olsa da, 9 ay müddətində heç bir sıxıntı yaşanmayaq deyə təminat yoxdur. Hamileliyin ilk dövründə halsızlıq, yuxuya

Qeyşəriyyə Azərbaycanda dəb halını alıb

Nərmin Qəribova: "Bizim xanımlar xəstəliyin ilkin mərhələsində deyil, hansısa ciddi simptomlara səbəb olandan sonra həkimə müraciət edirlər"

gəlir. Amma ilk doğuşunu qeyşəriyyə ilə seçən xanım ikinci doğuşunu da qeyşəriyyə əməliyyatı ilə gerçəkləşdirmək məcburiyyətində qalırsalar, bu, həkim üçün çətinlik təroldür. Çünkü təkrarlanan əməliyyatlar həkim üçün de, xəstə üçün de risklidir. Bir tərəfdən asana qaçmaq istəyi növbəti hamileliklərdə həkimin öz işini çətinləşdirir. İkinci tərəfdən, bir az diqqətlə baxsaq, əslində qeyşəriyyə kəsiyində risklər daha çoxdur. Yalnız yaş faktoru qeyşəriyyəyə göstəriş olmamalıdır.

- Ana olmağa hazırlaşan xanımlarımız üçün maraqlı olardı, qeyşəriyyə ilə təbii doğuş arasında hansı fərqlər var?

- Qeyşəriyyə bəzən həm ana, həm də döл üçün həyatqurtarıcı əməliyyat ola bilir. Amma hamileliyin gedisində döл və ana üçün hər hansı problem yoxdursa, normal doğuş üçün şərtlər uyğunsa, üstünlük normal doğuşa verilməlidir.

Normal doğumun en önemli avantajı normal və fizioloji olmasıdır. Doğum sonrası ana bir neçə saat ərzində normal həyatına döne bilir və usagini əmizdirməyə başlayır. Bu zaman xəstəxanada qalma müddəti də qısa olur.

Diger tərəfdən, təbii doğuş zamanı doğuş yollarından keçərkən döл aq ciyərində olan maye sıxışdırılub çıxarılır və yeni doğulmuşşələrin tənəffüs problemlərinə az təsadüf edilir.

Ümumiyyətə, bir sira hormonal balans var ki, bu, normal doğusda həm ana, həm də döл üçün yaxşı mənada böyük fizioloji təsirə malikdir.

3-4 gün xəstəxanada qalma, normal həyata dönmənin 5-6 gün çəkməsi, əməliyyat sonrası ağrıların daha çox olması, əməliyyat nahiyyəsinin iiltihablanması, bəzən yaranan gec saqlaması, qarında və əməliyyat nahiyyəsindəki ağrılar qeyşəriyyə sonrası rast gəlinən problemlərdir.

Qeyşəriyyədə ananın özüne gəlməsi bir müddət vaxt alır. Növbəti doğuşlar adətən qeyşəriyyə əməliyyatı ilə aparılacağınan çox uşaq istəyən analarımızda bəzən üçüncü əməliyyatdan sonra risk olduğu üçün doğuş məsləhət görülmür. Yaxud ananın qarındaxili hansısa əməliyyat keçirməsinə ehtiyac yaranarsa, müxtəlif problemlər qarşılaşa bilər.

Amma sevindirici haldır ki, artıq bir çox hamile qadın doğusunu normal keçməsini tələb etməkdədir.

- Gənc xanımlarımıza nə məsləhət verərdiniz? Ginekoloji baxımdan sağlam olmaları üçün hansı profilaktik tədbirlər görsünler?

- Ginekoloji problemləri olmasa belə, hər bir xanım mütləq illik ginekoloji müayinədən keçməlidir. Cinsi həyata başladıqdan sonra risk məddətə uşaqlıq boynunun sitalogiyaya görə yaxma müayinesinin aparılması və xanımların cinsi yolla yoluxan xəstəliklər haqqında məlumatlanması şərtlidir.

Xanımlarımız hər hansı problem yarananda "keçib gedəcək" deyə gözləməsinələr. Yaxud konardan eşitdikləri hər hansı ara müalicələrini tətbiq etməsini. Vaxtında həkimə müraciət edib düzgün diaqnozla müalicə olunmaları daha uyğundur. Bəzi xanımlarımız hansısa xəstəliyin aşkarlanğıdan qorxaraq həkimə getməkdən çəkindiklərini deyirlər. Düşünmürələr ki, hər hansı xəstəliyin üstüne vaxtında düşüb, onu ilkin mərhələdə aradan qaldırmak daha asandır.

Aygün ƏZİZ